

* * *

V. Gudelis. *Eisime ar plauksime į jūrą?* // Klaipėda, 1993 08 20; B. Stundžia. *Jūra, laivai ir lietuviybė* // Tiesa, 1993 10 05; A. Marcinkus. *Ar toli lietuviui jūra?* // Voruta, 1993 10 21; J. Bačiūnaitė. *Jūroje plaukiojančiuose „Jūros“ laivuose akivaizdžiau negu žemėje matyti, kaip grobstoma Lietuvos valstybė* // Lietuvos rytas, 1993 10 29; E. Astikas. *Dar kartą apie laivus ir lietuviybę* // Tiesa, 1993 11 06; J. Bačiūnaitė. *Lietuvių kalba laivininkystėje* // Lietuvos aidas, 1993 11 20; [A. Žickuvienės interviu su J. Banaičiu]. *Parengtas jūrinės kalbos žodynas* // Klaipėda, 1994 04 23; B. Stundžia. *Parengtas jūrinės kalbos žodynas* // Klaipėda, 1994 05 11; D. Pociūtė, A. Venslovienė. *Kaip vartojame lietuvių kalbą* // Laivų remontininkas, 1994 06 01; B. Stundžia. *Lietuvos vaizdas žiūrint per Atlantą* // Lietuvos aidas, 1994 06 24; ir kt.

Pastaruoju metu itin daug kalbama ir rašoma apie lietuvių kalbos ir apskritai lietuviybės padėtį Lietuvos jūrų laivyme.

Prof. Vytautas Gudelis trumpai aptaria jureivystės terminų padėtį, smerkia nereikalingą, perdėtą jureivių kalbos tarptautinimą. Aptariami kai kurie terminai: išaiškinama, kad jūra ne *einame*, o *plaukiame*, bandoma atskirti *jureivio* ir *jūrininko* reikšmes, siūloma įteisinti *matrosas*, o *boceaną* keisti *laivūnu*. (Beje, karo laivyne jau yra kariniai laipsniai *jureivis* ir *laivunas*.) Dar minimi *plauktuvai* „visos plaukiojimo priemonės“, *burtaivis*, *motorlaivis*, *atomlaivis*, *dėdvaltė*, *kuršvaltė* arba *kuršenas* (ne *kurėnas*), *bradinė* ir kt.

Kalbamas problemās aptaria garbaus amžiaus jūrų skautas ir jūrininkas Bronys Stundžia ir tolimojo plaukiojimo kapitonas Eimutis Astikas. Stundžia sielojasi dėl surusinto Lietuvos laivyno, labai silpno lietuviybės gaivinimo jame: „jeigu tokiame laivui su *nusišku vardu* vadovauja *rusakalbis kapitonas* ir laive *kalbama tik rusiškai*, kaip tada užsieniečiai nelaišys lietuvių rusais“. Straiptnyje siūloma laivus aprūpinti lietuvių kalbos vadovėliais, lietuviškais laikraščiais, grožine literatūra, skirti lėšų lietuvių kalbos pamokoms, užsimenama apie terminiją – *švartovka* = *prisirišimas*, *matrosas* = *jureivis*, *trapas* = *nusileidimo laiptai*, *ekipazė* – *įgula*, *škvalas* = *vėlingis*. Astikas pagarbiai prieštarauja Stundžiai, nesutinka, kad viskas taip blogai: „nereikalingi priekaištai, kad mes labai jau „surusėję“, jei vartojame tuos pačius terminus. Juk ir patys rusai nevartoja grynai rusiškų terminų“. Tarptautinės terminijos gausa bandoma teisinti ir kitose mokslo bei gyvenimo srityse esančia terminų networka. Gal todėl šalia *kapitono*, *jachtos* atsiraduria ir *čarteris*. Pripažįstama, kad dar yra laivų nelietuviškais vardais ir išaiškinama, kodėl taip atsitiko. Straiptnis baigiamas patikinimu, kad „lietuviybės dalykų mes nepamiršome ir nemažai dirbame, kad Lietuvos jūrų laivynas taptų tikrai lietuviškas“.

Deja, tuo abejoti verčia labai liūdni Adakrio Marėnkaus ir Janinos Bačiūnaitės straipsniai. Juose nagrinėjamos mūsų laivyno ekonomikos bėdos, nepamirštama ir lietuviybės reikalų paminėti. Marcinkus trumpai apibendrina: „dabar lietuviui sudaro vos du dešimtadalius visų dirbančiųjų Klaipėdos laivynuose“, „laivyne vyruoja svetima – rusų kalba“. Bačiūnaitė: „Dabar Lietuvos jūrų laivininkystėje yra 73 kapitonai. Iš jų 16 – lietuvių, dar apie 20 kapitonų moka lietuviškai šnekėti. Devyni kapitonai – ne Lietuvos Respublikos piliečiai“. Ji kiek plačiau ir konkrečiau aptaria šį dalyką, aprašo padėtį laivuose „Salantai“ ir „J. Jablonskis“. „Ne kartą ir ne du „J. Jablonskio“ kapitono vyresniojo padėjėjo V. Mikalčiaus klausiau, kodėl nesigirdi nė vienos komandos lietuviškai? „O kas jas suprast?“ – klausimu į klausimą atsakė Mikalčius. Tik vienintelis kapitono trečiaus padėjėjas V. Zimantas drįsdavo pietų pakviesti lietuviškai. Radiogramos iš kranto parašytos rusiškai. Lietuvos Respublikai atstovauja kapitonas Josifas Šimonėcas, nemokantis nė žodžio lietuviškai“. [Vargšas J. Jablonskis turbūt vartosi kape.]

O sielos atgaivai „Klaipėdos“ korespondentės Adelės Žickuvienės interviu su Klaipėdos universiteto destrytoju Jurgiu Banaičiu. Jis baigia parengti jūrinės kalbos žodyną – surinkta 70 000 lapelių, žodynas bus apie 900 puslapių. Banaitis pasakoja apie darbo sunkumus, savo požiūrį į jūrininkų kalbą, pamini žmones ir organizacijas, padedančius rengti ir leisti žodyną. Autorius galėtų pabaigti Stundžios ir Astiko diskusiją apie terminus: „jūrininkų kalba yra tarptautinė. Ją, be jokios

abejonės, reikia lietuivinti, norminti, ieškoti naujadarų. Tačiau to nereikėtų daryti akiai ir primityviai, vien todėl, kad laivo priekį Kuršmarių žvejai kadaise vadino „ragu“, ir šandien taip sakyti. Tokius žodžius kaip *reisas*, *vaterlinija* vartoja viso pasaulio jūrininkai. [...] Todėl iš šaknų „rauti“ tarptautinius, jau prigijusius žodžius laivyne būtų netikslinga. [...] Ar kam šandien šama į galvą technikos pasaulyje pavadinti kitaip *vatq*, *amperq*, *volq ar dyzelq*“. Žodyną jau peržiūrėjo Lietuvos kalbos instituto Terminologijos skyriaus darbuotojai, pateikė vertingų siūlymų, rekomendavo išleisti. Banaičio nuomone, žodynas yra ir verčiamasis (lietuvių–rusų–anglų), ir nōrminamasis. Jis skirtas ne siauros profesijos, o visiems su laivynu ir technika. žūklė, jūrų tėise, vandens sportu, navigacija susijusiems žmonėms. (*Antanas Smetona*)